ואין השביעית משמטתה. דלא קרי ביה לא יגוש מכלל היה מביא ר"מ דאיה דקיימא לן כליגא בתרא דפרק קמא דמכות (דף ג: ושם ד"ה ס"ד) דאמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו ואע"ג דאמרי לידי יגוש השתא מיהא לא קרינן ביה לא יגוש דהכי נמי משמע הכא דכיון דלא קרינא ביה בשושביונות (ח) לא שייך ביה למימר דשביעית משמטתה ועל ידי כן מגיה ר' יעקב מה שיסד הפייטן ר' אליהו הזקן זמן עשר כסף כי ילוט בחלי ימיו יעזבנו (ט) ולישנא קמא דפרק קמא דמכות (שם) אית ליה דהמלוה לחבירו לי' שנים שביעית משמטתו ואין ר"מ פוסק כן אלא כליגא בתרא דאית ליה אין שביעית משמטתו (י) ומגיה זמן עשר כסף כי ילוט ולא במשפט בחלי ימיו יעזבנו ואין נראה לר"י דאיה מכלל דלא שייכא כלל שושביות למלוה שהרי מכמה דברים הם חלוקים זה מזה כדמשמע הכא והכא הכי פירושו אין שביעית משמטתו דלא קרינא ביה לא יגוש ושמא לעולם לא יבא לידי לא יגוש שיכול לומר לו בבתולה אני עושה עמך לו שמא לא יבא אשה אל מלוה שלבסוף בא לידי לא יגוש שביעית משמטתה:

ואין הבכור נוטל פי שנים דהוה ליה דאוי כו'. ואפילו למאן דאמר לעיל בפ' יש נוחלין (דף קכד:) מלוה לא הוי דאוי שושביות מיהא הוי דאוי כי שמא לא יפרע לו לעולם: **עשה** עמו בחתם ובקש לעשות עמו בשתים. פי' שיפרע לו בשתי נשים בכל אחת חצי שדוה ליטא זו אחר זו יכול לומר בחתם אני עושה עמך כדרך שעשית עמי ולא אמרה בשתים והר"ר יצחק בר מרדכי פירש דגרסינן איפכא עשה עמו בשושביות בשתי נשים ובקש שיעשה עמו בחתם אחת יכול לומר לו כשתשא אשה אחרת אל תחלקנה לי בשתים פי' ולא אמרן לך הכל בזאת האשה ומיהו גירסת הספרים אתי שפיר כדפרישית:

סבלונות

ואין השביעית משמטתה. אם עברה שביעית ביניתיים קודם שחזר זה וכשא גם הוא אשה: **ואין בכור נוטל פי שנים**. היכא דתוזרת לחמלוה כדתניא לעיל: **נגבית בב"ד מ"ע מפני שהיא כמלוה**. ה"ג לה ובספרים כתוב נגבית בב"ד וחוזרת בעותה מ"ע מפני שהיא כמלוה

תורה אור

ואין השביעית משמטתה ואין הבכור נוטל בה פי שנים: נגבית בב"ד מאי טעמא כמלוה דמיא ואין בה משום רבית דלאו אדעתא דהכי יהב ליה ואין השביעית משמטתה דלא קרינא ביה לא יגוש ואין הבכור נוטל פי שנים דהוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי בבמוחזק אמר רב כהנא "בללא דשושבינותא הוה במתא איבעי ליה למיתא (ח) שמע קל טבלא איבעי ליה למיתא לא שמע קל טבלא איבעי ליה לאודועיה (ט) תרעומת אית ליה שלומי משלם ועד כמה אמר אביי "נהגו בני גננא עד זוזא (ג) אייתא א)בכפיה אכליה בכרסי' עד ארבעה משלם פלגא מכאן ואילך איניש אינש כחשיבותיה תנו רבנן "עשה עמו בפומבי ובקש לעשות עמו בצנעא יכול לומר לו בפומבי אעשה עמך כדרך שעשית עמי "עשה עמו בבתולה ובקש לעשות עמו באלמנה יכול לומר לו בבתולה אעשה עמך כדרך שעשית עמי עשה עמו בשניה ובקש לעשות עמו בראשונה יכול לומר לו לכשתשא אשה אחרת אעשה עמך עשה עמו באחת ובקש לעשות עמו בשתים יכול לומר לו באחת אעשה עמך בדרך שעשית עמי תנו רבנן עתיר נכסין עתיר פומבי זה הוא בעל הגדות עתיר סלעים עתיר תקוע זהו בעל פלפול עתיר משח עתיר כמס זהו בעל שמועות ב)הכל צריכין למרי חטיא גמרא ג)אמר רבי זירא אמר רב מאי דכתיב °כל ימי עני רעים זה בעל גמרא וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה רבא אמר איפכא והיינו דאמר רב משרשיא משמיה דרבא מאי דכתיב °מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם מסיע אבנים יעצב בהן אלו בעלי משנה בוקע עצים יסכן בם אלו בעלי גמרא רבי חנינא אמר כל ימי עני רעים זה שיש לו אשה רעה וטוב לב משתה תמיד זה שיש לו אשה טובה רבי ינאי אמר כל ימי עני רעים זה איסטנים וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו יפה רבי יוחנן אמר כל ימי עני רעים זה רחמן וטוב לב משתה תמיד זה אכזרי ורבי יהושע בן לוי אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה ואמר

מעלי עו

סבלות

שעשיתי לך וכן כל הנך דמפרש ואזיל: **נכשתשא אשה אחרת**. לא אשמרך יותר ממה שנשמרתני שאיני חפץ בשמחה יתירה: **ה"ל עתיר בנכסין**. עשיר מגדות וכרמים וזיתים הגרלין לבריות וגם עתיר פומבי עושר הגלוי כגון רוב בהמות שהכל יודעים בהן: **זהו בעל אגדה**. שדורש בכל מקום ברבים בבתי משתאות שדורש בימים טובים והכל נאספין לשמוע ויש לו קול חכמה ובא להשמיענו שמתוך שאין אגדות לריכות עיון יכול לדרוש בכל מקום: **עתיר פלעין**. שולחני שנשתכר תמיד במיני מטבעות: **עתיר תקוע**. יש מפרשין שיש לו בתים הרבה ומשתכר בהן תדיר ומיקרי הכי על שם ויעקב תקע את אהלו (בראשית לג) ולי נראה כדתמרינן במכות (דף פה:) תקוע אלפא לשמן עיר היא ומשם היו מביאים שמן למכות ודומה למטבעות ולשמן את הפלפולו על שם שמרויח יום יום תדיר בפלפולו טעמים הרבה כשאר המטבעות וטעמי השמן שמביאין מתקוע: **עתיר משח**. אנשי מדות (במדבר יג) מתרגמינן אינשי משחן עתיר בדבר המדות כגון תבואה שאין משתכרין בה תדיר אלא מכניסין אותה לאוצר ולכשתגיע עת מכירה אז ימכרנה ויתכבר והיינו נמי עתיר כמס כמו כמוס עמדי תתוס באוצרותי (דברים לב) דבר שמכניסין לאוצר: **זהו בעל שמועות**. שיודע הלכות ומימרות האמוראין ולכשיגיע עת הוראה יגלה שמועותיו: **גמרא**. סוגיית גמרא ותרוצי משניות ובריתות וזהו עיקר הגמרא שאם לא הגמרא אין למדין הלכה מתוך משנה כדאמרינן ההגאים מבלי עולם (סוטה דף כב.): **זה בעל גמרא**. שממית עצמו לכוין הלכות ולתרץ הוויות: **רבא אמר איפכא**. כל ימי עני רעים זה בעל משנה שאינו יכול להורות הלכה מתוך משנתו וגם כי כשחולקות זו על זו אינו יכול לתרץ וטוב לב זה בעל הגמרא שיודע משניות על עיקרם ובקי בטעמיהם ויש בידו כח להורות הלכה למעשה: **יעלב**. לשון בעלבון תתלבנה (בראשית ג): **זה בעל משנה**. שסוגה משניות כל היום ואין לו אלא לער שמתקשה בטעמיהן ואינו יודע לפרש: **יסכן**. לשון חמימות כמו ותהי למלך סוכנת (מלכים א א) כלומר שנהנה מהן: **זה איסטנים**. מי שדעתו קלה ולבו ד)נמאס בכל דבר מגונה שהוא רואה: **יפה**. שסובל הכל ואינו מזיק לו שוס ללגלג ושוס דבר מילוס: **קורה**. כמו עגלן וקפדן עינו רעה בשלו ובשל אחרים: **זה רחמן**. כמה (ז) עניים הוא רואה וכמה מאורעות שלבו בוכה תדיר עליהן: ואמר

עין משפט נר מצוה

נר א מיי' פ"ז מהלכות זכייה ומתנה הלכה ה טור חו"מ סי' ס:

נט ב מיי' שם הלכה ז טור חו"מ שם:

ס ג מיי' שם הלכה ד טור חו"מ שם:

סא ד מיי' שם הלכה ג:

רבינו גרשום

קודם זמן שושבינות נמי: ואין בה משום רבית. אם החזיר לו זה יוהר דלאו לשם רבית יהיב ליה אלא לשם מתנה: דלא קרינן ביה לא יגוש. דהיכא דמצי למתבעיה כל זימנא אם לא קבע לו זמן קרינן ביה לא יגוש ושביעית משמטתו. אבל הא הואיל ואין נגבית אלא בעונה ליה ביה משום לא יגוש. ואין הבכור נוטל פי שנים בה. בשושבינות שחוזרה לאחר מיתת האב שהיו חייבין לאביו: הוה במתא. כשנשא הבירו אשה והיה חייב להחזיר לו שושבינות איבעי לי' למיתי לחופתו והלכך אף דלא אתא אפי' הכי חייב לשלוח לו סבלונות משום דנגבית בב"ד. ואי לא ידע דעבד חופה כנון דהוה בשוקי בראי אך דשמע קל מבלא שנזקרקשין בזוג סימן שיתקבצו לחופת אביבי ליה למיתי. ואי לא אתא אפי' הכי חייב להחזיר לו: לא שמע. שהוא רחוק הרבה משכונתו: איבעי ליה שיודיעו. שיבא: תרעומת אית ליה. גביה שלא וימנו לסעודתו אבל מיהו שלומי לישלם סבלונותיו. אבל הואיל שלא אבל שם צריך לנכות לו מן השושבינות: ועד כמה. צריך שינכה לו: אמר אביי נהגו בני גננא עד זוזא שוה בברייתה. כלומר שוה זוז אוכל אדם כשהוא אוכל לחופה ואם נתן לו זה ד' זוזי לשושבינותו ועכשיו כשמחזיר לו סבלונותיו ולא אכל לחופתו משלם פלגא ב'זוזיקן' זוז ונכה לו משום שאם היה מאכילו לשובע לא היה אוכל פחות מב' זוזין והאי דאבר עד זוזא אתא בברייתה היינו היכא דלית מאכל כל כך כי אם לצמצם: מיכן ואילך. כלומר יתר על כן שאם שושבינו זה אדם חשוב ולא זמנו לסעוד בחופתו והיה חייב לזה בשושבינו ד' זוזי ונכה לו מאותו דורון ג' זוז משום דאם היה הוא שם היו משימין לפניו כפי חשיבותו (ד' זוזי ונכה לו מאותו). ולא היה שוה שום פחות מב' זוז והרביעי יחזור לו: עשה עמו. בשושבינו: בפומבי. בפרהסיא דכולה עלמא הביא עמו לשמחתו. ועשה עמו אידך חופתו בצנעא מפני (שהוא למד או מפני) אימת בני אדם ובקש שיפרע לו שושבינות בצנעא בלא קול יכול לומר לו זה לא אשלם כי אם בפומבי אני רוצה לשמוח עם אנשים הרבה בחופתו כמו ששמחתי עמו דבצנעות לא הוי שמחה כלום. וכל הני דלקמן מצי למימר הכי: בחתם. כשנשא אשה אחת בקש שיפרע לו כשהוא נושא שתים בחתם לא הויא כל כך שמחה בשתי צרות אלא יכול לומר כשתשיא לבנך או לאחיך בחולה אחת או אשה ראשונה אפרע לך שאני רוצה לשמוח עכך כמו ששמחתיני אתה: עתיר נכסי. זה הוא עשיר נכסים וכרמים שבחוץ: עתיר פומבי. זה שיש לו רוב בהמות ויוצאין לרעות בחוץ ויש להן קול עושר. זהו בעל אגדה שיכול לדרוש בכ"מ בפני רבים בבית הכנסת ובבית המשתה ויש לו [שם] שהוא חכם: עתיר פלעין. שיש לו כסף וזהב ומשתכר בה: עתיר תקוע. זה שיש לו בתים הרבה ומשכירן ומביאין לו שכירותו ואין לו קול עושר כל כך: והו בעל פלפול. שיושב בביתו ומוסיף מפלפולו על שמועתו ששמע דתקוע היינו בתים כדכתיב ויעקב תקע את אהלו: עתיר משח. שהוא עשיר בדבר המדות כגון איפות של המים ואינו מרויח בהן אלא בביתו אצורות: עתיר כמס. זהו שיש לו פקדונות של כסף והזהב ואינו מרויח בהם אלא בבית אצורים. ששומע מפי רבו ויודע מה ששומע ואינו מחודד כל כך שידע לחדש דבר מדעתו: הכל צריכין למרי חטיא. שאין אדם יכול לחיות בלא המה. זה בעל גמרא שאין אדם יכול להורות איסור והיתר ולא לדין כי אם בעל גמרא שיודע לפרש ולחקור הכל: זה בעל תלמוד. שעוסק כל היום בהויות והיתרים ובעל משנה אינו מורה שאין בה קושיות: רבא אמר איפכא. ימי עני רעים זה בעל משנה שהכל פתום במשנה. בעל תלמוד שאוה הקושיות ותירוצים וראיות שסמייעות שם לזה: יעצב בהן זה בעל משנה. שאינו יודע לפרש סתומות שבמשנה: יסכן בם. מתחמם בהם ומתהנה זה בעל תלמוד שאאין ומבהין מה שבתוכו: שדעתו קצרה. רגון: הרחמני. שרואה בצער כל אדם: אסתנים. דאינה דעתיה: שינוי

הגהות הב"ח

(ח) גמ' שמע קל טבלא. נ"ב פירוש שהיה קרוב לעיר: (ט) שם לאיבעי ליה לאודועיה לא אודעיה תרעומת אית ליה עליה שלומי: (י) שם אייתיה בכפיה. נ"ב ס"ל אייתי בכיסי' אכליה בכרסיה: (ד) רשב"ם ד"ה קול טבלא שתולין בקרקע אחד זוג ועכל אסקלי"ל כלע"ז: (ה) ד"ה עד זוזא אכליה בכרסיה זוזא היה לוכל: (ו) ד"ה כחשיבותיה וכו' ולגילין משום חשיבות לכבדו במיני: (ז) ד"ה זה רחמן כמה עניים הוא רואה: (ח) תוס' ד"ה ואין השביעית וכו' בשושביות לא יגוש לא שייך ביה למימר: (ט) בא"ד בתלי ימיו יעזבנו דפסק כליגא קמא דפ"ק דמכות דאית ליה וכו': (י) שטו"מ ביה אין שביעית משמטתה אלא מלוה לזמן עשר. נ"ב פי' שלא במשפט הוא שיעזבנו בתלי ימיו והמשפט היה אין השביעית משמטתה ונקט ליגא דקא אכל לא היתה כוונת ר"מ להגיה ולהקן את דברי רבינו אליהו:

א) ס"א בביסי': ב) [בלכות סד.] סוכיות יד.ג) סנסדרקן: ד) [נ"ל נמס. יעקב]:

ואמר ר' יהושע בן לוי. כתיב כל ימי עני רעים והא איכא שבתות וימים טובים שיש לו מנות ומזונות שהיו מחלקין לעניים מערב שבת לערב שבת אלא כשמואל אתא קרא לאשמועי' וכולה ר' יהושע קאמר לה: **שינוי ווסת.** (ה) חוק כמו עני שכל ימות החול אוכל פת חריבה ובשבת אוכל בשר הרי גרסי' שחלת חולי מתוך כך מתחיל לחלות ואיתי דגרסי חולי מעייס: **כתיב בספר בן סירא.** שלמה כתב כל ימי עני רעים אבל בלילות כשישן יש לו מנוחה ובן סירא אומר אף הלילות אין לו מנוחה כי בשפל גיגים גגו ומצא דלף טורדו ביום סגריר: **מעפר כרמו לכרמים.** זבל (ג) ואשפה שהביא לכרמו נשפך לכרמים אחרים שהוא במקום רעוע בהרים ובסלעים במקום שאין עשיר חפץ בו וופל למטה בכרמים של עשירים שהם במקום טוב ומדרון ונוח לעסוק בהן: **מתני' השולח סבלונות.** מנהג אתיים לאחר קדושין למחרת שולח לבית חמיו לכבוד אשתו תבשילין ומיני פירות וכדי יין וכדי שמן ופעמים אוכל שם עמה: **אין נגבין.** אם מת הוא לו שמתה היא לו שחזר בו ורוצה לגרשה שמחמת חיבת שמחת אכילה שאכל ושתה ושמח עמהן מחל סבלונות העשוין ליבלות אבל אין עשוין ליבלות הדרי אע"פ שאכל ושתה עמהן כדתניא בגמ' ובסבלונות שהם מיירי דהא לקמן מפליג בסבלונות ששלח כדי שיבאו עמה לבית בעלה לסבלונות ששלח כדי שתשתמש בבית אביה והנהו לא תלו באכילת חתן מכלל דרישא בסתם סבלונות והנהו תלויין בסעודת חתן אם אכל עמהן מחולין ואם לאו נגבין **שלח סבלונות מרובין.** ופירש כדי שיבואו עמה לבית בעלה וה"ה למועטים אם שלחן לכך אלא אורחא דמילתא נקט מרובים רגיל לשלוח ולפרש כדי שיבואו עמה לבית בעלה ומועטין כדי שתשתמש בהן בבית אביה: **גמ' אמר רבא דוקא.** אבל אם סעודת חתן בדיר חתן אין נגבין אבל פחות מדינר לא מחל מידי: **אורחא דמילתא קתני.** שיעור אכילת אדם בדינר כדאמרן* עד זוזא אכלי' בכרכיה: **הוא תנן.** דקתני אם אכל אם דמשמע הוא עצמו: **שיגרו לו.** לחתן מן סעודתם בביתו מאי: **ורכב בשמחתו.** מתוך שמחת הון רב שלח לבית חמיו שתה על סוסו ומת אח"כ קודם נשואין: **באושא.** כשהיתה סנהדרין לשם דאושא היא לחת מטבר גליות שגלתה סנהדרין כדאיתא במס' ראש השנה (דף לא.): **סבלונות העשוין ליבלות.** קודם נשואין אין נגבין דהנהו מחולין בסעודת חתן בדיר כדפרישית במתני': **ושאין עשויין ליבלות.** כגון תבשילי זהב וכסף: **ס"ג ש"מ אפי' פחות מדינר.** ותקשי לרבא: **מאן לימא לן דלא שחיקי ליה מרגניתא.** בכוס החמין שכן דרך הסרים שותין אותו לרפואה: **אפי' שיגרו נמי.** שהרי שתה כשהוא רוכב סוסו לפני פתח בית חמיו: **כבית חמיו דמי.** אבל שגרו לו בביתו לבעלה לן: **שבח סבלונות מהו.** היכא דהדרי סבלונות מי הדרי שבח שהשביחו כגון שלח לבית חמיו אלא בלו בשעת חזרה אותן שאין עשוין ליבלות מי הדרי עמהן או לא: **תא שמע סבלונות מועטין שתשתמש בהן ובית אביה אין נגבין.** בשלמא הך קמייתא כיון דקתני עשויות ליבלות מצית לאוקמה בדבלו אבל הכא מילתא דפסיקא קתני שתשתמש בהן בבית אביה אע"פ שאכל בעון ומיהו הוה מצי לתרוצי (כשאין עשוין ליבלות או) כשעשוין ליבלות ובלו אלא דבותא אשמועי' אפי' כשעשוין ליבלות ולא בלו: **כגון בייבא ומיבבא.** מיני לעיפים וקיקורי נשים שהן דבר מועט ומחיל להו לגמרי לא שכא בלו ולא שכא לא בלו אבל תבשילין חשובין תיבבי לך: מצאתי גירסא בפר"ח* שאינה בספרים שלנו הא דאמר רבא דוקא דיבר כלומר שאם אבל בבית חמיו מה שהוא דיבר לו שתה יין אבל פחות מדינר לא ועלה אמרי' מהו שישלם בסבלונות ועלתה בתיקו פירוש אם שלח סבלונות בק' מנה ואבל בבית חמיו בדינר זבו בבית חמיו בכל הסבלונות והשתה דאבל בתאי דינר יזכו לתאי הסבלונות והוא הדין לשלים ולרביע וזהו פירוש מהו שישלם בסבלונות ועלתה בתיקו: **וכלי פשתן.** כלים מפשתן חדש: **שבחא דלי".** שממהרת לבשל פירותיה בעצלת: **דלי טעין טענתיה טעינה.** תי הדרי סבלונות וטעין יין ושמן שלחתי לך בעצלת לא הוחזק בדלי בכך והדרי ליה: **שאמרו לו אשתו חוחרנית היא.** חולי הוא שהיה יכולה להרים ומוס שבסתר הוא ותכן בהמדיר בכתובות (דף עב:) המקדש את האשה ע"מ שאין בה מומין ונמצאו עליה מומין אינה מקודשת כנסה בתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה כו' עד וחכ"א במה דברים אמורים במומין שבסתר כו' וזה האיש לא קבל עליו את המומין ואם קדשה בתם וכנסה בתם ונמצאו בה מומין תצא בלא כתובה ומיהו גט בעיא כדמפרש בגמרא בפרק המדיר: **נכנס אחריה לחורבה לבודקה.** אם ונשא עמו בתוך חיקו לנטותה אם תריח ויש מפרשים כותבת נטל בתוך חיקו ולא לנון וקרוב לגליל היה מעשה: **אמר לה ריח נון אני מריח בגליל.** לנטותה אם תריח שמתוך דבריה ניכר אם תריח ועל הנטון שבתוך חיקו אמר ולגיטא דמפרש שכותבת היה עמו לכך אמר לה ריח נון לדעת אם תשיבנו דבר לאמר ריח כותבת אני מריחה ולא ריח נון: אמרה

[לעיל קמה:]

[נכ"ל והכל"ם איתא שישלם]

[וכן גירסת הערוך ערך סבלונות]

רש"ל מ"ז

סנהדרין קא.

שם כתובות קי: נדרים נ:

סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין. והא דתנא מרובין שתביא עמה מבית אביה לבית בעלה הרי אלו נגבין היינו אין עשוין ליבלות ומועטין היינו עשוין ליבלות א"ג במועטות בעינן דוקא שאין עשוי ליבלות אבל במרובים אפי' בבלו נמי נגבין:

איבעיא להו מהו *שתשלם. פי' למילתא דרבא קאי דאמר דוקא אבל דיבר אבל פחות מדיבר לא וקא אמר אם אכל פחות מדיבר מהו שתגבה לפי מה שאכל אם אכל תאי דיבר תגבה תאי ליבלא דתשלם כמו משלשין בממון ואין משלשין במכות (מכות דף ה.). מ"ר:

תרגומה רבא בייבא. פי' רביבו שמואל דה"ה דהוה מצי לשמויי לא והוא דבלו ור"י אומר דבשלמא בבייבא מיירי בבלו אלא מתני' דלא מיירי בבלו לא מיתוקמא בבלו:

נכנס

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה שינוי ווסת וכמו עני כ"ל ותיבת חוק נמחק: (ג) ד"ה מעפר וכו' זבל שהביא כ"ל ותיבת ואשפה נמחק ו"ל אשפה הוא המקום שמניחים הזבל לשפכלעיל דף עח ע"ב:

רבינו גרשום

שינוי ווסת. שאוכל יותר ממה שהוא רגיל מזיק לו למעיו: (ה) אותו שגנבו נמוך משאר גגות וכרמו גבוה משאר כרמים ומיו רעים: **פיסקא** השולח סבלונות לבית חמיו. כעין שרגילין לעשות חתנים למחרת של קדושין שולח החתן סבלונות שלו דורון לבית חמיו כגון בהמות וכדי יין וכדי שמן ועושה סעודה ואוכל עמהן. אם שלח שם אפי' שוה מאה מנה ואכל שם סעודת חתן אפי' שוה דינר בלבד ומתה היא או הדרא בה אין נגבין שעל דעת סעודה שלח ואכב שאכל שם סעודת חתן בדינר מחל לו הכל. לא אכל שם סעודת חתן בדינר לא חשיב ונובין הכל: שלח שם סבלונות מרובין. מ ל ב ו ש י ם ותכשיטין כסף וזהב על מנת שהביאם עמה לבית בעלה בשעת הופה: הרי אלו נגבין. אפי' אכל שם בדינר דלא עביד אינש דמחיל לגולי האי: סבלונות מועטין. מ ל ב ו ש י ן שאין יקרין שתשמש בהן בעודה בבית אביה: אין נגבין. אפי' לא אכל שם בדינר דמחיל לח הואיל דמועטין: אמר רבא דוקא כשאכל שם שוה דינר אין נגבין אבל פחות מדינר נגבין אורחא דמילתא היא דעד דינר רגילי אינשי למיכל בסעודת כראמרי' לעיל עד זוזי אתי בכרסיה ותוא הדין דאפי' פחות מדינר קס"ל דוקא דינר דבדינר מחיל ולא בבציר: אכל בדינר תנן. אין נגבין: שתה בדינר ולא אכל מאי. מי אמרינן שתיה בכלל אכילה וכאכל דמי או דלמא כמו שלא אכל דמי ונגבין: אכל שם סעודת חתן[תנן]אבל שם שלוחו ולא הוא מאי. נגבין או אין נגבין: אם אכל שם בבית חמיו תנן שיגרו לו בביתו מסעודתם שוה דינר מאי. מי אמרי' בבית חמיו דוקא דאין נגבין אבל בבית לא או דלמא לא שנא: כיום של חמין. מוזג בחמין: שתה ומת. הכי איתא ולא משום שכישתה: זו הלכה של מעשה העלה. ר' אחא כו' סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין כגון בהמות וכדי יין דלמישתה ומיכל קיימי דאמוחי אסח דעתי' מיניהו: שאין עשויין ליבלות. כגון כלי כסף וכלי זהב וכלי מלות נגבין. דהכי אמרי' לעיל: ש"מ אפי' פחות מדינר. דהאי כוס של חמין לא היה שוה דינר ואפ"ה אמרו חכמים דאין נגבין: אמר רב אשי. מהא ליכא למשמע מינה דמאן ליבא לן דלא שתקו בההוא כוס מרגניתא שויא אלפא זוזי דהכי

סב א מיי' פ"ד מהל' דעות הלכה כח: סג ב ג מיי' פ"ו מהל' זכייה ומתנה הלכה כח כא כב עור ושו"ע אה"ע סי' נ סעיף ג:

[עי' גיליסת ר"מ שכתב סרשב"ם ד"ה מלאתי]

רגילי אינשי לשתוק מרגניתא במשקה משום רפואה: ש"מ אפי' שגרו לו. נמי אין נגבין משום דהוציאו לו לחוץ כוס של חמין: איבעיא להו. הא פשיטא לן דסבלונות העשוין ליבלות אם אכל שם בדינר אין חוזרין. שבח סבלונות מהו. אם לא אכל שם בדינר דנגבין הסבלונות העשוין ליבלות אם השביחו כגון ששלח בהמות לבית חמיו וילדו מהו חוזר אותו עצמן ששלח הדרי אבל שבח דלא שלח הוא כגון הולדות לא הדרי או דלמא כיון דסכה אותן ששלח באין הדרי: בעי רבא. אם אכל שם בדינר ונשתיירו עדיין בהמות בחיים מהו חוזר או לא מי אמרינן הואיל דלא בלו בעיניהו קיימי וחוזרין או דלמא הואיל ועשוין ליבלות כמאן דבלו דמיין ואין חוזרין: ת"ש סבלונות מועטין שתשמש בהן בבית אביה. כגון מלבושין שאין יקרים כל כך ולובשת אותן תדיר בכל יום הרי אלו אין נגבין. ש"מ סבלונות העשוין ליבלות אע"פ שלא בלו אין נגבין: תרגמה רבא. לעולם אימא לך סבלונות העשוין ליבלות אע"ג דלא בלו (אין) נגבין והכא בעמא מאי בייבא ומבכתא עסקי' בקישורית ובמפה שעל ראשה ולאו דבר חשוב הוא ובמתנה יהב לה: מעשה כו' מאי אתא לאשמועי'. אם שגר אם לא שגר: שבוזא ; ארץ ישראל. שמכבדת פירותיה כל כך בעצרת: ואי סעין ואבר התחן בעצרת שלחתי סבלונות יין חדש ושמן חדש לאו נוזמא היא דארץ ישראל מכבדת פירותיה היא: אשתך תוחרנית. מטומטמת שאינה מריח שום ריח ומום שבסתר הוא המותר לגרשה. איכא דאמרי ארוסה היתה.

אמרה

ה) נראה לפ"ל אף לילות שגנו ממוך וכו' משלר כרמים ולכן ימיו ולילותיו רעים.

עין משפט נר מצוה

סד א עוס"ע אה"ע סי' ל סעיף ה בסג"ס: סה ב ג ד ה מיי' פ"ו מהל' זכייה ומתנה הלכה כח כב כג עוס"ע אה"ע סי' נ סעיף ג:

סו ו מיי' שם פ"ח הל' טו סמג עשין פב עוס"ע ח"מ סי' לג סעיף ד:

סז ז מיי' שם הלכה יד עוס"ע שם סעיף ב:

סח ח ט י מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יב סמג עשין כ עוס"ע אה"ע סי' קמ"ח סעיף עז:

נכנס אחריה לחורבה לבודקה. פי' רביו יעקב דבתרוסה מייני (ו) וכא לרחוה אם היא חוטרנית אם לאו ואם איכא חוטרנית ישאלה ואמרו חכמים הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה ולא נסם ניאוחין נכנס ולכן אם מתה לא יירשנה אבל אם לא נכנס אחריה לבודקה היה יורשה וכגון שהחורבה שלו כדאמר בכתובות פרק נערה (דף מח: ומס) לעולם היא ברשות האב היה לו חלר בדרך ונכנסה עמו יורשה דאחר דיריה לנשואין ולפירוש זה לא היתה חוטרנית אלא כותבות היו בחיוכו כמו שאמרה לו היתה יודעת שלמן היה ולכך אמרה מאן יהיב לן מכותבות לאכול עם הלמן ורביו שמואל פירש שנשאה כבר ונמצאת חוטרנית שהיה בדעתו לגרשה ומיהו קשיא דלא הוה ליה למימר הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה אלא הוה ליה למימר הואיל ונכנס אחריה לבודקה ומה שפי' רביו שמואל מכח הך דהכא שאם היה בדעתו לגרשה שוב אין לו פירות לאו דאיה היא כדפרישים שהרי לאו נשואה היתה ומהיא דגיטין (דף יח.) נמי אין רא' דהא בין ר' יוחנן וריש לקיש דפרק שני דגיטין (דף יז:) לא סבירא להו הכי אלא לרבי יוחנן מוליאין פירות משעת *[כתיבה ולריש לקיש משעת כתיבה ולמאי דמפרש ר"י הסמ] אין ליה לריש לקיש משעת חתימה דהא איכא נמי בין ר' שמעון ורבנן פירי משעת כתיבה עד שעת חתימה: **מיכלא** ומשתיא לא הדרי סבלונות הדרי. מוהרי הדרי והייט סבלונות ותרי גווני מוהרי כדפי' רשב"ם לעיל: **מאן** תנא דאזיל בתר אומדנא כו'. ל"ע לו' שייכא הך מילתא בדברים שבלב אינם דברים ובפרק שני דקדושין (דף מט: ומס) האדרבי בה: **רבי** שמעון שזורי היא. וה"ה היה יכול לומר רבנן דיהיה אלא לרבי שמעון ומחלוקתו קאמר אי נמי משום דר' שמעון שזורי אית ליה עופי דאזלינן בתר אומדנא יותר מדרבנן דיהיה לחכי נקט ר' שמעון שזורי: דירקא הדרא לגודה של ירק אבל קדושין לא הדרי לעיל מכין גזירה שמא יאמרו כו': **ושמין להן שכבר בזול.** כשיחזרו לו אוכל ומשקה שהאכילם והשקם ישומו בזול כדמפ' לקמיה לפסות שלים מדמיו שבעינן זה שמין כל מחזירין אוכלים הנאכלים מתחלה אלא לדעת חזרה שאינו היה יודע שלריך להחזיר לא היה אוכל ומשלו ומיהו בזול מיהא מחזיר וה"ל אמרו (ב"ק דף כ.) גבי אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שבהנית דמי עמיר בזול לו דמי שעורים בזול וכן (כתובות דף לד:) גבי הניח להם אביהם פרה שאולה שחטוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול ומהכא משמעינן לכל בזול דהייט חסר שלים כל הדמים חסר שלים כל זוזא חשבינן ואמרי' לשלומי באחרבעה דנקי אחרבעה מעות דהייטו שני חלקי דיבר שהרי שם מעה כסף דיבר ודאקא היא מעה: **מתני' שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים.** וה"ה אם חילק על פיו בלא כתיבה שאמר נכסיו לפלוני (ג) כדתניא לקמן (דף קמו:) בחמן של בני רוכל שמתה וקיימוה חכמים את דבריה וכגון שהיו עדים שהיה שכיב מרע כשכתב לו נתן מתנה זו לו שכתב בשטר כד קייר ורמי בטרסיה כדאמרי' לקמן בגמרא: **שייר קרקע כל שהו.** כשיטור המפורש בגמ': **מתנתו מתנה.** דמתנת שכיב מרע במקלת אם עמד מחליו אינו חוזר וכגון שכתבו בו קנין כדפסקינן לקמן בגמרא והלכתא מתנת שכיב מרע במקלת בעי קנין אע"ג דמית ומלוה מחמת מיתה (ג) במקלת לא בעי קנין והוא דמית [אבל אם] עמד חוזר אע"ג דקנו מיניה הואיל ומדאלגת מיתה לוה מתנה זו: **מתנתו מתנה.** הואיל ושייר לעלמו הרי היא כמתנת בריא הלכך בין עומד מחליו בין מת מתנתו קיימת דשלא מדאלגת מיתה נתן: **לא שייר קרקע כל שהו אין מתנתו מתנה.** ואם עמד חוזר אפי' קנו מידו שנראין הדברים שממחת מיתה נתן וע"מ שאם לא ימות לא יתקיים מתנה דמדלא שייר מידי אמרי' (ד) ולא אדעתא דהכי יהב ליה שאם יעמוד מחליו ימות ברעב וילטרך לבריות אבל אם מת מיהא מתנתו מתנה בין שייר בין לא שייר כדמוכח בגמ' אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ראוהו שם כמחלק מת קנו כולן כו' ואפי' לא קנו מידו קנו כל הנכסים לאחר מיתתו היכא דלא שייר מידי דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו וטעמא מפרש בגמ' ודוקא שכיב מרע שכתב כל נכסיו סתם ולא לוה מחמת מיתה ולא הזכיר דברי מיתה בשעת לוה אבל מלוה מחמת מיתה אפי' שייר קרקע כל שהו וקנו מיניה אין מתנתו מתנה אלא אם עמד חוזר כדפסקינן לקמן בגמרא וכדפרישים: **גמ' מאן תנא.** דסבירא ליה דאזלינן בתר אומדנא דדעתא דנתן מתנה אע"פ שלא פירש כמי שפירש דמי דקתני המתנה ואם יעמוד תחזור לו ולא תתקיים המתנה: **ועמד וכתב נכסיו לאחרים.** כשמעמ שמת בנו אך לא פירש שבשביל מיתת בנו הוא עושה אלא סתם נתן: **מתנתו מתנה.** אחרי שלא פירש ואלה במיתת בנו דלא אזלינן בתר אומדן דעתיה ומתני' ר"ש בן מנסיא היא דקתני (ה) הכא לא שייר אין מתנתו מתנה דאמדינן דעתיה שאילו היה יודע שיעמוד מחולי זה לא היה נותן כל נכסיו: **היולא בקולר.** ליהרג ואין דעתו מיושבת עליו כל כך וכשאמר כתבו ע"מ לתת לאשתו אמר אלא מתוך טרדו ודאגתו שכח ולא אמר תנו: **המפרש.** מיבשה ליה: **אף המסובן.** קרוב למיתה שדעתו שיכתבו ויתנו דלפטור את אשתו מן הייבום נתכוין: **שאני התם דאמר לכתבו.** גלי דעתיה שרולה לתת גט דאי לאו לגרשה כתיבה גט מה לורך: **אומדנא דמוכח שאני.** שכל זמן שהיה בנו קיים לא נתן עד שעמד שמת אבל חולה כיון דרוב חולין לחיים והוא לא לוה מחמת מיתה ליכא אומדנא דמוכח כולי האי:

אמרה ליה (ה) מן יהיב לן מכותבות דיריחו ואכלנא ביה נפל עלה חורבה ומתה אמרו חכמים *הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה מתה אינו יורשה: סבלונות מועטין שתשתמש בהן בבית אביה וכו': יתיב רבין סבא קמיה דרב פפא ויתיב וקאמר רבין שמתה היא ובין שמת הוא הדר הוא סבלונות הדרי מאכל ומשתה לא הדר דהדרא בה איהי הדרא אפילו כישא דירקא אמר רב הונא בריה דרב יהושע ושמין *להן דמי בשר בזול עד כמה בזול עד תילתא: **מתני'** *שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים *ושייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת *לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת: **גמ'** מאן תנא דאזלינן בתר אומדנא אמר רב נחמן רבי שמעון בן מנסיא היא דתניא *הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה *(שאלמלא) היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן רב ששת אמר ר' שמעון שזורי היא *דתניא *בראשונה היו אומרים *היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר *אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר אף המסובן ורב נחמן מאי טעמא לא מוקים לה כרבי שמעון שזורי שאני התם דאמר כתבו ורב ששת מ"ט לא מוקים לה כרבי שמעון בן מנסיא אומדנא דמוכח שאני מאן תנא להא דתנו רבנן *הרי שהיה חולה ומוטל במטה ואמרו לו נכסיך למי ואמר להן אמרה ליה. דרך שחוק: **מאן יהיב לן מכותבות דיריחו.** שהן מתוקים ונאכל עם הלמן שהוא חד שכן היה דרכן לאכול תמרים עם הלמן שזה חד וזה מתוק ומתקן זה את זה ולפי שהבינה שלנשואה נתכוין המיבמו דרך שחוק כך ולגיסנא דאמרי' שנטל עמו כותבת אמרה כותבות דיריחו אמי מרים ולא לנון. יריחו נקראת עיר התמרים והייט כותבות: **נפלה עליה חורבה ומתה.** ובא הבעל לפני ב"ד והיה רולה לירש את אשתו ואמרו חכמים הואיל ולא נכנס עמה לבא עליה אלא לבודקה ונגרשה ומתה בתוך כך אינו יורשה אית דגרסי הכי ומוקי לה בחרוסה ולא הוירא לי דאפילו בא עליה בימי אירוסין קודם הכנסתה לחופה לא יריש לה כדתני *חנן בר אמי אשתו אירוסה לא חוזן כו' מתה אינו יורשה דאין הבעל יורש את אשתו עד שתכנס לחופה כדבפרקא לן (לעיל דף קפ:) ירושת הבעל משאלו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה דהייט לאחר שנכנסה לחופה הלכך בנשואה מוקמינן לה והכי גרסי' ואמרו חכמים הואיל ונכנס אחריה לבודקה מתה אינו יורשה דכיון דהיה בדעתו לגרשה אם ימלאנה בעלת מום ובתוך כך מתה קודם שנתפייסו אינו זוכה בירושה ומהכא שמעינן שמי שמתה אשתו מתוך קטטה שיש בדעתו לגרשה שוב אינו יורשה כדאמרי' במס' גיטין (דף יח.) משמתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות: **ויהיב וקאמר בין שמת הוא בין שמתה היא הדר בה.** אינו ומגרש לה: **סבלונות הדרי.** כגון סבלונות שאין עשוין ליבלות שאלה סתם אבל אוכלא ומשתיא שאלה בבית חמיו לא הדרי מסתמא אם אכל מסעודת חתן אם בדינר דהייט עשוין ליבלות הלכך ממונין כדתניא לעיל* אבל אם פירש על מנת שיחזרו לי הדרי לא שאלה סבלונות מרובין ולא שאלה סבלונות מועטין כדמפ' במתני' אבל אי הדרא בה איהי אפי' כישא דירקא אמרה ליה: **מאן יהיב לן מכותבות דיריחו** ואכלנא ביה נפל עלה חורבה ומתה אמרו חכמים *הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה מתה אינו יורשה: סבלונות מועטין שתשתמש בהן בבית אביה וכו': יתיב רבין סבא קמיה דרב פפא ויתיב וקאמר רבין שמתה היא ובין שמת הוא הדר הוא סבלונות הדרי מאכל ומשתה לא הדר דהדרא בה איהי הדרא אפילו כישא דירקא אמר רב הונא בריה דרב יהושע *ושמין להן דמי בשר בזול עד כמה בזול עד תילתא: **מתני'** *שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים *ושייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת *לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת: **גמ'** מאן תנא דאזלינן בתר אומדנא אמר רב נחמן רבי שמעון בן מנסיא היא דתניא *הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה *(שאלמלא) היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן רב ששת אמר ר' שמעון שזורי היא *דתניא *בראשונה היו אומרים *היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר *אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר אף המסובן ורב נחמן מאי טעמא לא מוקים לה כרבי שמעון שזורי שאני התם דאמר כתבו ורב ששת מ"ט לא מוקים לה כרבי שמעון בן מנסיא אומדנא דמוכח שאני מאן תנא להא דתנו רבנן *הרי שהיה חולה ומוטל במטה ואמרו לו נכסיך למי ואמר להן

דומה

[יבמות כט: ע"ש]

[כתובות לד: ב"ק כ. קיב ב"מ מב.]

[פאה פ"ב מ"ז לקמן קכ:]

לעיל קלבי [פוספתא כתובות פ"ד]

[ל"ל שאלמלי עי' תוס' מגילה כח.]

גיטין יג: סה: מולין עה: [ממנות ל: עבודה יום פ"ד מ"ה]

[דף קמה.]

[תוספתא דכתובות פ"ד]

לקמן קמ:

[ג' רש"ל וגי' רש"ל כתיבה ולר"ל משעת חתימה ולמאי דמפקת לית ליה]

ל"ל דתנן

רבינו גרשום

אמרה ליה אין ודאי אני מריחה כמוך: מאן יהיב לן מכותבות של יריחו. תמרים ואכילנא מיניה אותו צנון, ואמרו חכמים הואיל ונכנס אחריה לבודקה ולא לדבר אחר לא אמרינן בא עליה שוב ואשתו נמורה היא ואינו יורשה. ואיכא דאמרי נשואה היתה הואיל ונכנס אחריה לבודקה על דעת כן [נכנס] שדעתו נוטה בה לגרשה אם היא נוטרנית אינו דין שיורשה הואי דנסר בלבו בחייה לגרשה ופתה לאלתר דיינינן ליה כמאן דגרשה ואינו יורשה: סבלונות הדדי. וכל תכשיטין ששלח לה כדי להביאם עמה: מאכל ומשתה. ששבר למחר מקדושין לא הדרי הואיל ואכל שם בדינר: הדרא בה היא. אע"פ שאכל שם בדינר הדר כל מאכל ומשתה ואפי' כישא דירקי אגודה של ירק: ושמין לו דמי בשר בזול. כלומר אם אכל שם אין מחזירין לו כל הבשר והמאכל בשיעור אותן דמים שהיה שוה כששילה לשם אלא כל זוז שנתן לה במאכל מחשבינן ליה ד' דנקי. הוו מחלקין לו' חלקים ד' חלקים תחזור לו וב' חלקי' מנכה לו היינו שליש מנכה: **פיסקא** שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ושייר קרקע כל שהוא. לעצמו שלא כתב כולו אע"פ שעמד מחנתו מתנה דאמרינן הואיל ששייר קרקע אמרינן דעתיה למימר דלחכי שייר דלפמוך עליה שיתפרנס ממנה אי קאים ולא תחזור לו עולמית מה שנתן. אבל לא שייר קרקע כלל אין מתנתו מתנה ואם עמד חזור במה שנתן. ובתר אומדן דעתא אזלינן במתני': מאן תנא דמתני' דאזיל בתר אומדנא: רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה. דאומדן דעת הוא. שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה נותן ומתני' ר' שמעון בן מנסיא היא: רב ששת אמר מתני' ר' שמעון שזורי היא. דאזיל בתר אומדנא. היוצא בקולר ליהרג ואמר כתבו גט לאשתי שלא תפול ליבם אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי זה יכתבו ויתנו. מה שאין כן בשאר אינש דעלמא אמר כתבו לחוד אין כותבין ונותנין משום שמא משתק הוא בה אבל זה שהוא בסכנה גמר ומקנה לה אע"ג דלא אמר תנו דהאי דלא אמר תנו בהול בצרתו ולא הספיק לומר תנו שהיו מוליכין אותו בקולר וכן במפרש בים שאמר כתבו והיוצא בשיירא במדבריות בארץ מרחקים שאינו יודע אם יחזור אם לאו אע"ג דלא אמר תנו דבר בדעתי' למימר ומשום פרדא לא אמר: ר' שמעון שזורי אומר אף המסובן. שמסובן בחליו שאין יודע אם יחיה אם לאו אם אמר כתבו כותבין ונותנין לאלתר דאזיל בתר אומדנא דהאי לא רצה לשתק בה דהאי דלא אמר תנו שהוא פרוד בחליו. ר' שמעון מוסיף על ת"ק הוא ולא פליג עליה אלמא דר' שמעון שזורי אזיל בתר אומדנא. ורב נחמן דמוקי מתני' כר' שמעון בן מנסיא ס"מ לא מוקים כר' שמעון שזורי אלא בפירוש גלוי דעת הוא דכיון דאמר כתבו ודאי רוצה שיתנו לה. והאי דלא אמר ותנו מרוב פחד ומרוד ולאו אדעתיה. אבל גבי ר' שמעון בן מנסיא ודאי איכא אומדות דעת שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבו. ורב ששת דמוקי כר"ש שזורי ס"מ לא מוקים לה כר"ש בן מנסיא. אמר לך רב ששת אומדנא דמוכח שאני. כלומר התם מוכחא מלתא ומפורסמת היא לחיכא דשמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך רא בנו אין מתנתו מתנה דודאי מוכחא מלתא ולא אומדנא היא שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן ותהתם שאני. אבל הכא גבי ר' שמעון שזורי דקאמר כתבו גט לאשתי דמסוכן הוא ולאו מוכחא מלתא כולי האי האי דאמר כתבו דלדעת כן אמר כתבו דליתנו דאזלינן

הגהות הב"ח

(ה) גמרא מאן יהיב וכו' עליה מוכרכה: (ב) רשב"ם ד"ה שכיב מרע וכו' כדתנן לקמן: (ג) ד"ה מתנתו וכו' מתמת מיתה לא בעי ס"ל ותיבת במקלת נמחק: (ד) ד"ה לא שייר וכו' אמרינן ודאי לאו אדעתא: (ה) ד"ה מתנתו וכו' דקתני היכא דלא שייר: (ו) תוס' ד"ה ובכנס וכו' דבתרוסה מייני ובכנס אחריה לבלות אם היא חוטרנית ואם לאו וכו' יוכשה דשמם אלר מלר דידיה:

מסורת הש"ס

א) לעיל קט: ב) יומא כא: ג) [לעיל כה: מגמות פו:]: ד) [כרכות ה: וש"נ]: ה) [נ"ל לתכי כות דלמין]: ו) [ועי' תוס' סוטה לב: סד"ש וכו'] •

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ח מה' מלכות סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף ה:

מנין דומה. כלומר כמדומה הייתי שיש לי בן עכשיו שמודע לי שאין לי בן: **אין מתנתו מתנה.** דאילו היה יודע שיש לו בן לא שאמרו מעוברת לא היה נותן: **דלמא לעריס קמדכר.** ולא תלה טעם מתנתו במיתת בנו אלא כמתאונן על בנו שמת ולפי שבן ראוי לירש נכסי אביו וזה אין לו בן לירש ומתוך כך תורה אור

דומה שיש לי בן עכשיו שאין לי בן נכסי לפלוני היה חולה ומוטל במטה ואמרו לו נכסיו למי אמר להן דומה שאשתי מעוברת עכשיו שאין אשתי מעוברת נכסי לפלוני ונודע שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת "אין מתנתו מתנה לימא ר' שמעון בן מנסיא היא ולא רבנן אפי' תימא רבנן דומה שאני ודקארי לה מאי קארי לה מהו דתימא צעריה הוא דקא מדכר קא משמע לן א"ר זירא אמר רב מנין למתנת שביב מרע שהיא כמדבר כ' מנין התורה שנאמר °והעברתם את נחלתו לבתו יש לך העברה אחרת שהיא כזו ואי זו זו מתנת שביב מרע רב נחמן אמר רבה בר אבוה מהכא °ונתתם את נחלתו לאחיו יש לך נתינה אחרת שהיא כזו ואי זו זו מתנת שביב מרע ורב נחמן מאי טעמא לא אמר מוהעברתם ההוא מיבעי ליה לבדרבי דתניא א) רבי אומר בכולן נאמרה בהן נתינה וכאן נאמרה העברה אין לך שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת הואיל ובנה ובעלה

יורשין אותה ור' זירא מאי טעמא לא אמר מונתתם אורחיה דקרא הוא רב כמנשיא בר ירמיה אמר מהכא °בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא יחיה בצואה בעלמא רמי בר יחזקאל אמר מהכא °ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור וילך אל ביתו אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק בצואה בעלמא ת"ר שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו אל תהיו במחלוקת ואל תמרדו במלכות בית דוד ויום טוב של עצרת ברור זרעו חטים מר זוטרא אמר בלול איתמר אמרי נהרדעי משמיה דר' יעקב לא ברור ברור ממש ולא בלול בלול ממש אלא אפילו בלול ורוח צפונית מנשבתו זה הוא ברור אמר ליה רבי אבא לרב אשי אנן אדרב יצחק בר אבדימי מתנינן לה ב) דאמר רב יצחק בר אבדימי מוצאי יום טוב האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה נטה כלפי צפון עניים שמחים ובעלי בתים עצבין מפני שגשמי שנה מרובין ופירות מרקיבין נטה כלפי דרום עניים עצבים ובעלי בתים שמחין מפני שגשמי שנה מועטין ופירות משתמרין נטה כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב הכל עצבין ורמינהי מזרחית לעולם יפה מערבית לעולם קשה רוח צפונית יפה לחטים בשעה שהביאו שליש וקשה לזיתים בשעה שיניצו ורוח דרומית קשה לחטין בשעה שהביאו שליש ויפה לזיתים בשעה שיניצו ואמר רב יוסף ואיתימא מר זוטרא ואיתימא רב נחמן בר יצחק ג) וסימנך שלחן בצפון ומנורה בדרום האי מרבי דידיה והאי מרבי דידיה לא קשיא ד) הא לן והא להו תניא אבא שאול אומר יום טוב של עצרת ברור סימן יפה לכל השנה כולה אמר רב זביד האי יומא קמא דריש שתא אי חמים כולה שתא חמימא אי קריר כולה שתא קרירא למאי נפקא מינה

לתפלתו

כדכתיב (איוב לז) מלפון זהב יאתה רוח צפונית מאיר את היום כזהב: **אמר אדרב יצחק בר אבדימי מתנינן לה.** סימני תבואות אם יגליחו אם לאו אדרב יצחק סמכינן ולא אסימני עצרת בשביל שבחג נידונין על המים: **כלפי צפון.** רוח דרומית מנשבת בו ומטהו כלפי צפון: **ופירותיהן מרקיבין.** ומתוך שאינן יכולין להשמר נמכרין בזול: **כלפי דרום.** רוח צפון מנשבת בו: **מפני שגשמי שנה מועטין.** ובאותם הגשמים מתברכין הפירות המזרעין ומשתמרין ונמכרין ביוקר הרי היום לעשיריס ועכב לעניים: **למזרח כולן שמחים.** שמערבית ממוערת במדה ופירות אינן ביוקר: **כולן עצבין.** שמזרחית מוכעת מטר ומביאה בעורת ויוקר גדול ופירות קרקע אינן נומחים אלמא מזרחית קשה ומערבית יפה: **ורמינהי.** מהך ברייתא דתקני ליפכא: **בשעה שהביאו שליש.** דאין לריכין למטר: **שולחן כלפון.** כדכתיב (שמות כו) והשלחן תתן על צלע צפון והמנורה בדרום כדכתיב (שם) ואת המנורה נכח השלחן: **אלי מרבי דידיה כו'.** כל אחד מגדל את שלו לחם חטין על השלחן בצפון וצפונית יפה לחטים שמן זית מדליקין במנורה שבדרום ודרומית יפה לזיתים: **הא לן.** לבני בבל השוכנים במצולה ואדלגו מלוחלת ואינה לריכה למטר כל כך לדינן מיתניין ברייתא בתרייתא שמערבית קשה לפי שממטרת יותר מדאי לבני בבל ומזרחית יפה וברייתא קמייתא דמתניא ליפכא להו לבני א"י שאדרגם גבוהה ולריכין למטר הרבה: **כולה שתא חמימא.** כלומר רוב השנה:

לתפלתו

רבינו גרשום

בתר אומדנא והאי דקאמר כתבו דלכתבו ויתנו לה ולאו משום מוכחא מלתא כי החם: אמר לחם דומה שיש לי בן. במדינת הים שיירשני ועכשיו שאין לי שמת נכסי לפלוני: לימא ר' שמעון בן מנסיא היא. דאזיל בתר אומדנא משום הכי אין מתנתו מתנה הכי נמי אומדן דעתו הוא (שאילו היה יודע) שאילו היה לו בן לא היה נותנו לו ולהכי אין מתנתו מתנה: ולא רבנן. דפליגי עליה דר' שמעון בן מנסיא: אפי' תימא רבנן. אע"ג דאמרו לעיל מתנתו מתנה הכא מודו דאין מתנתו מתנה דשאני התם דקאמר דומה. כלומר דומה לי עד עכשיו שיש לי בן ועכשיו שאתם שואלין נכסי למי לדבריכם כמדומה שאין בן ועכשיו אם כן היא נכסי לפלוני. והואיל ולא שמע בפירוש שמת [אלא] לפי דבריהן אמר נכסי לפלוני. לא עקר נכסיו סבנו דלא הקנה לפלוני אלא לפי דבריהם להכי אין מתנתו מתנה. אבל הכא דשמע בפירוש שמת ומעצמו כתבן לו יש לומר ודאי מתנתו מתנה דיש לומר קודם לכן נמר בדעתו ליתנם לזה. אבל הכא דקאמר דומה לא נראה שברעתו היה ליתנם לו קודם לכן ולא מסיק ל) ולא נמר: ורקארי לה. דקאמר ולא רבנן: מאי קארי לה. וכי לא היה יודע להיכא דקאמר דומה שאני דאפי' רבנן מודו דלא הויא מתנה. לעולם אימא לך כדמעיקרא דרבי שמעון ולא רבנן דלא שאני הכא דקאמר דומה דומה דהא דקאמר דומה לאו משום דלא מקני ליה דוראי היה יודע דלית ליה בן ונמר ומקני ליה והאי דקאמר הכי דומה צעריה הוא רקא מדכר. כלומר כמדומה הייתי שכשאצא מן העולם שהייתי מניח בן שיירשני ועכשיו שגרם עון שהוא יודע שאין לו בן נכסי לפלוני ולא לפי דבריהן קאמר ולהכי אין מתנתו מתנה דאולינן בתר אומדנא שאילו היה יודע שהיה לו בן לא היה נותן ור' שמעון היא ולא רבנן כדאמרי' מעיקרא ולהכי קארי לה. ולא היא לא אמרינן צעריה מדכר אלא שאני היכא דקאמר דומה ואפי' רבנן היא: מנין למתנת שביב מרע שהיא מן התורה. דבלא קנין וכתיבה ומשיכה קנה בדבור בעלמא: שנאמר והעברתם את נחלתו לבתו. דאיבעי ליה למיסר ונתתם את נחלתו כדכתיב באידך אלא מאי קס"ל דיש לך

מתנת שביב מרע שהיא מן התורה כו'. ולהו מן התורה דוקא קאמר דהא רב נחמן גופיה אית ליה לקמן דאיכא כשל תורה ועשאוה כשל תורה אלא אסמכתא בעלמא הוא דקאמר והא דקאמר מאי טעמא לא אמר מוהעברתם הכי פי' מאי טעמא לא מפיק אסמכתא דידיה מן והעברתם וכי האי גוונא איכא בפרק קמא דמועד קטן (דף ה.) גבי ליון שהוא מדרבנן ופריך התם והא ה) (מהכא בפקא) והא מיבעי ליה לכדתניא כו' ועל כרחך ליון מדרבנן היא כדאמר בפ' דם הנדה (נדה מ.)): **הבל** נופין לעשן המערכה כו'. בפרק קמא דיומא (דף כח:) פריך לה מדתנן לא נלחה הרוח עשן המערכה ומשני לה שפיר: **לא** קשיא הא לן והא להו. פי' רבינו שמואל דרוח מזרחית מוגעת את המטר וקשה דאמר לעיל בפרק לא יחפור (דף כה:) ורחב מים במולק זו רוח מזרחית משמע שמביאה מים על כן נראה לפרש דמביאה מים אלא שבא"י יפה ובבבל קשה שהארץ מלוחלחת מליאה מים ומה שפי' כלפי מערב הכל עצבין לפי שמזרחית מוגעת מטר לא היה לו לפרש כן אלא לפי שמביא מים יותר מדאי:

לתפלתו

הגהות הב"ח

(ל) רשב"ם ד"ה שנאמר והעברתם וכו' ר' אומר כו' ותתם והעברתם דרים: [נ"ל כיוצא]

מסורת הש"ס

ב) [לעיל כה: מגמות פו:] ג) [כרכות ה: וש"נ] ד) [נ"ל לתכי כות דלמין] ה) [ועי' תוס' סוטה לב: סד"ש וכו'] •

ל) נראה ד"ל ולא מכיק מדעתיה ולא גמר בלבו לנקוט. כ) נראה ד"ל אלא אמן סימן של גשמי שנה בדרב יצחק וכו'. ג) לבון זה ל"ע ואולי ד"ל מפני שגשמי שנה מרובין יותר מדאי ופירותיה מרקיבים כל"ל ועי' בתוס' ד"ה לא לא.

העברה אחרת לאיש דעלמא שהיא כזו כלומר והעברתם יורשת באמירה בעלמא ומעברת לנחלה משאר לנחלה ומשיכה ה"נ מתנת שביב מרע דאפי' במקום בת זכן רשאי ליתן מתנה לאחר באמירה בעלמא: ונתתם את נחלתו לאחיו. דמצי למיסר ותהיה נחלתו: שהיא כזאת. כי היכי דהא סני באמירה לזה כך ולזה כך ה"נ שביב מרע באמירה סגיא אפי' במקום אחים: אורחיה דקרא הוא. דקאמר ונתתם דבלאו הכי אי אפשר ולא אתי לדרשא. בצואה בדבור בעלמא: אל תמרדו במלכות בית דוד. שלא אירע לו יפה: של עצרת. של שבועות: ברור. שאינו יום מעונן: זרעו חטין. אותה שנה שמצליחין: בלול אחמר. כלומר יום מעונן: ורוח צפונית מנשבת בו. שמפוארת את העבים ושותה המטר הרי זה ברור ואותה שנה מצליחין החטין: אמר ליה ר' אבא לרב אשי. אותו סימן של שנה שאתם שונין בעצרת של שבועות אינו סימן. ג) של גשמי שנה בדר' יצחק מתנינן לה דאמר מוצאי יו"ט האחרון צופין לעשן המערכה. נטה תמרתו כלפי צפון דרומית מדרחה אותו כלפי צפון דרומית מדרחה אותו כלפי צפון קשה לחטים: עניים שמחים. כלומר משום שלא יכולין העשירים לאצר פירותיהן מפני שמרקיבין ונותנין אותו בזול לעניים: נטה כלפי דרום. שרוח צפונית שבנגבו מדרחה אותו שהוא יפה לחטים כדאמר באידך ברייתא דלקמן: פירותיהן משתמרין. שלא ירקבו: נטה למזרח. שרוח מערבית יפה לחטין מדרחה אותו כולם שמחים. מפני שגשמי שנה מרובין ויהיה שובע גדול ופירותיהן משתמרין שלא ירקבו: למערב כולן עצבין. מפני שרוח מזרחית שקשה לחטים מגשבת בו יהי' נשמי שנה ג) מועטים ופירותיהן מרקיבים: מדרקתני למזרח כולן שמחים אלמא מערבית מגשבת בו ויפה להן ומדרקתני נמי למערב כולן עצבי' אלמא דרוח מזרחית מגשבת בו דקשה היא. ורמינהי רוח מזרחית לעולם יפה מערבית לעולם קשה. אלמא דאיפכא מסתברא וקשיין אהדדי: רוח צפונית יפה לחטין. וקשיא לעיל דאמר נטה כלפי דרום עניים עצבין דהתבואה מרעמת ומשתמרת: רוח דרומית קשה לחטים. וקשיא לעיל דאמר נטה כלפי צפון עניים שמחים דהתבואה מרובה ומרקיבין: שולחן בצפון. דרוח צפונית יפה לחטין שעושין מהן לחם הפנים שמניחים על השולחן: ומנורה בדרום. דרוח דרומית יפה לזיתים שמשמן זית עושים נרות: רוח צפון שהשולחן שם מרבה חטים. רוח דרומית שהמנורה שם מרבה זיתים: לא קשיא הא לן. לבני בבל דיתכי במצולה דלא צריכי מים הוי כדקתני בברייתא שניה ורוח מזרחית שאינה (מגשבת) [מגשמת] כל כך יפה לחם ורוח מערבית שהגשמים מרובין קשה לחן: והא להו. סימן דברייתא ראשונה יפה להן שא"י גבוהה מכל הארצות ויבישה היא להכי נטה למזרח כולן שמחין שרוח מערבית שולטת שגשמין מרובין. נטה למערב כולן עצבין לפי שרוח מזרחית שולטת שגשמים מועטין

הלכך